

Ok. 532, 57.

B. m. II

CONIECTANEO-
RVM
PARTEM

II f
488

X 2316440

PRAESIDE

M. IOH. GEORGIO SA-
MVELE BERNHOLD

GYMNASII HEILBRONNENSIS
RECTORE

A CONTRADICTVRORVM
INSVL TIBVS

D. XIII. MART. M DCC XXXVIII.

HORA POSTMERID. II.

LOCO CONSVETO

PVBlice DEFENDET

GYMNASIO VALEDICTVRVS

IOHANNES LVDOVICVS DAVTEL

ARGENTORATENSIS.

HEILBRONNAE, TYPIS MAIERIANIS.

COMITATUS
RVM
PARTEM
PRESIDE
M. ION. GEORGIO SA-
MUEL EBERNHOLD
GIMNASII HELBRONNENSIS
RECTORI
A CONTRADICTORIUM
INSULTIBVS
D. XIIII. MART. M. DCC. XXXIII.
HOC / POSUIT. H.
LOCO CONSUETO
PABICE DEPUTAT
GYMNASIO VALDICTVRVS
IOHANNES LUDOVICVS DATTEL
ARGENTORATENSIS
HEILBRONNAE, TITIS MAERIANIS

de
lib
tes
pla
tan
ali
Ita
inc
Er
Pra
qu
lib
cun
An

CONIECTANEORVM LIBER.

LAudabili instituto eruditi uiri, quicquid a se esset diligentius obseruatum, prout quodque legentibus uel meditantibus succurrisset, statuerunt in lucem dare. Magno id quidem litterariae rei commodo. Nefas contra habendum, ut eruditorum uel minima intercendant. Et delectant itaque breuitate sua atque uarietate & profunt uarii illi libelli, *stromateon, aduersariorum, noctium* &c. titulo prodeuntes. Mihi igitur, non erudito quidem, ad illorum tamen exemplar se componenti, fas sit, meas, quas aliquid esse quidam putare solent, in medium proferre nugas, nulla, quod praeuideo, alia re commendabiles, quam quod ingenuum spirant conatum. Itaque uarii argumenti res, in quas aut legendo aut meditando incidi, dabo, nulli addictus rerum ordini: ita nimirum, quam Erlangae, in *otio Erlangano*, exorsus sum, pertexturus telam. Praescribam autem *Coniectaneorum* nomen, ut minus uulgare, quo suos libros olim quosdam ornasse, auctor est GELLIVS, *lib. ult. cap. ult.* Faueant nostris coeptis, quibus litterae sunt curae.

LIB. I. CAP. I.

Annon in explicando contradictionis principio plerique peccent.

§. I.

Quanquam facilius nectantur quam explicentur difficultates, & in utramque partem habita dissertatio saepe parum utilitatis

tatis ad ueritates ipsas afferat: non superuacuum tamen eorum iudicamus operam, qui non tam litigandi quam ueritatem ipsam adiuuandi studio ducti accuratius in rem ipsam & demonstrandi rationem inquirunt. Ita scilicet fit, ut, reiectis quae dubia & minus certa uidebantur, & discussa, quae circumposita erat, caligine, ad rem ipsam facilius accessus & liberior pateat intuitus.

§. II.

Mihi igitur, quae de *contradictionis*, ut uocant, *principio* tradere solent philosophi, iterum iterumque uolenti multa se obtulerunt, quibus offendebar. Quae ut e medio tollant meoque animo, qui sedent, eiiciant scrupulos, etiam atque etiam rogatos uolo sagacioris ingenii uiros. Nunc mea in qua re uerfetur disputatio, clarius paulo exponam. Nimirum de me nolim aliquis animum inducat suum, *ipsum a me in dubium uocari aut omnino negari contradictionis principium*. Quod tantum abest, ut mihi placeat, ut omnium, qui sunt, & fuerunt, & erunt, mortalium cum longe existimem stolidissimum, qui uel ad horam de illo humanae rationis decreto putauerit ambigendum. Idque ego tam extra controuersiam positum esse credo, ut lubens assentiam philosophis, uno ore edicentibus: *Principium contrad. esse indemonstrabile*, siue eousque esse euidens, ut demonstrari nec possit nec debeat.

§. III.

Itaque illud quidem mihi non sumo, quod aliis negatum uideo, ut, a me *demonstrari* illud omnis certitudinis fundamentum posse, confidam. Qui enim possem? cum neque ingenio sim cum illis summis uiris neque usu & exercitatione comparandus. Itaque ego (liceat enim meam nunc profiteri haecitationem) non inficior, minus probabilem mihi uideri *illam, qua in exponendo contrad. princ. uti plerique solent, rationem*. Proinde omnes uelim intelligant, de explicandi *ratione*, non de re ipsa, (ut initio dixi) dubitari.

§. III.

§. III.

Contrad. Principium, quod nemo ignorat, his uerbis com-
plecti solent philosophi: *Fieri non posse*, s. impossibile esse, *ut*
idem simul sit & non sit. Rem affirmo: in tradendi ratione hae-
reo, his fere adductus causis. Omnibus apparere puto, in hoc
constituendo effato ita uersari philosophos, *ut possibilitatis & im-*
possibilitatis notione utantur ad expediendum istuc omnis ueritatis
principium. Intelligunt nimirum, quid sit illud, quod *contrad.*
princ. appellant, ostendi non posse, nisi adhibita *τὸ δυνατόν* aut *τὸ*
ἀδύνατον notione. Edocendus itaque est, qui, quanta sit *princ.*
contrad. uis, capere debet, quid *possibile* sit habendum, quidue
impossibile. Quod nisi fiat, qui, quaeso, perspicietur illud, quod
uſurpatur in declarando illo principio? *Fieri non potest*, s. *impos-*
sibile est, ut &c. Quibus minus perspicue cognitis, non facile
procedet reliquorum intelligentia. Nisi enim teneas, quid sit,
quod fieri aut non fieri possit, frustra reliqua occinentur: *ut aliquid*
simul sit & non sit.

§. V.

Igitur aut ego insigniter fallor, omniumque rerum ignarus
sum, aut uerum erit, quod dixi: *Contrad. princ. capere neminem*
posse, qui, possibile & impossibile quid sit, non ante satis didicerit.
Quod si itaque aliquis illo principio imbuendus ex te dubius quae-
rat, *qualenam illud sit, quod fieri possit aut non fieri?* non poteris
non respondere, quibus rebus contineatur utriusque ratio. Sup-
peditabis itaque utriusque definitionem. Hanc si a philosophis
petamus, ita nobis illi satisfaciunt: *Possibile est, quod contradic-
tionem non inuoluit: impossibile habebis, quod contradictioni est implici-
tum*. Ita uero ad finiendum prius adhibetur posterioris notio:
& posterius ad prius, nondum satis antea explicatum, refertur.
Vnde fieri aliter non potest, nisi ut aequae obscurum sit utrum-
que, quod proponitur. Nimirum ut scias, quid *impossibile* sit
aut *possibile*, quo rectius scilicet intelligatur, quid sit *contr. princ.*
ut igitur hoc scias, ablegant te philosophi ad illud ipsam, quod
petitur.

petitur. Contra ut appareat illud, quod *possibile & impossibile* appellatur, recurritur ad *princ. contrad.* quod ut penitius cognosceremus, doceri cupiebamus, *quid fieri possit aut quid non fieri.* Nescio sane, quid sit *circulus in definiendo*, nisi hic est. Qui cum merito suo ex omni philosophia proscribatur: qua, quaeso, idonea ratione ii se excusabunt rationi, qui primum humanae cognitionis principium ita stabilitum eunt.

§. VI.

Quae cum ita sint, alterutrum fateamur, necesse est: Nimirum aut non erit *primum principium* quod *contradictionis* dicitur: aut illud relinquetur, ut *male a plerisque idem sit declaratum*, s. ex uulgari sententia obscurius enunciatum. Sed neutrum concedent nostri philosophi. *Primum esse*, omnes fere & nunc contendunt, & olim existimauerunt. Id autem fieri non posse, credo, cum ad idem explanandum alio, quod *prius* foret, egeamus. Demonstrandum scil. ante, quam, quale esset *contr. princ.* doceres, fuerat, *quidnam fieri non possit.* Mirum, non leuis momenti quaestionem uel plane praeteritam a nostris & antiquioribus philosophis, uel leuiter perscriptam, re autem ipsa difficultate sua minime liberatam. Audiamus philosophantem CLEM. TIMPLERVM in *metaph. system. method.* L. II. c. VII. qu. I. in qua de *possibilitate & impossib.* tractatur. Inter uarias ontologistarum expositiones *res diuatae & adu.* hanc quoque ille affert: *Possib. esse, quidquid non implicet contradictionem.* Et ita contra de *impossibili.* Addit: „ Etsi uero hae definitiones uerbis inter „ se dissentiant; tamen in uero & genuino sensu inter se conueniunt. Quicquid n. implicat contradictionem, id inuoluit aliquid destruens rationem entis. Ideoque non potest esse, & sic est impossibile „ Paucis interpositis, *quid implicet contradictionem*, exponere conatur, his uerbis: „ Alii putant id tantum „ implicare contradictionem, quod directe & immediate pugnat „ cum ratione s. essentia entis. Alii uero praeterea addunt, id „ etiam implicare contrad. quod pugnat cum iis, quae cum essentia „ sentia

„ sentia entis necessario & inseparabiliter cohaerent. - Hoc n.
 „ licet non directe & immediate: tamen indirecte & mediate
 „ pugnat cum ratione seu essentia entis ob necessariam & insepa-
 „ rabilem proprietatem essentialium &c. „ Probe uero fecisti:
 longe sum incertior, quam ante fui. Ita nim. & ens & eius es-
 sentia & attributa sunt accuratius cognoscenda, antequam de
 contradictionis princ. dici aliquid aut deduci possit. Quis itaque
 sic finis esset? si postulanti *possibilitatis* (utemur n. his uerbis)
 notionem obicias *princ. contrad.* deinde huius quoque uim re-
 quirentis, *de ente eiusque attributis* respondeas: & inde ad alia,
 finem non habitura, progrediaris, postremo ad primum reuo-
 luta quaestione. CHRIST. SHEIBLER *oper. metaph. L. II. c.*
 III. (ubi de Dei potentia inter alia θεολογούμενα,) num. 572. *possi-*
bile, cum aliis id appellat, *quod non inuoluit repugnantiam*. Illud
 ipsum autem, quod *inuoluat repugn.* l. c. n. 575. strictim per-
 currit, rei ipsi quidem non satisfaciens. Non magis ferenda at-
 tulit IAC. MARTINI in *metaph. L. II. qu. VIII.* cui *possibile est*,
ubi praedicatum non repugnat subiecto. Itaque & hic ad *repugnan-*
tiam s. contradictionem reuoluitur.

§. VII.

DANIEL STAHL *institutionum metaphysic. cap. III.*
primum esse hoc contradictionis principium ita probatum it. Pri-
imum principium demonstrationis per impossibile est principium sim-
pliciter primum. Hoc: impossibile est, idem simul esse, & non esse,
est principium primum demonstrationis per impossibile: E. est princi-
um simpliciter primum. Ego uero maiorem non concedendam pu-
to. Ille quidem ita confirmare studet: demonstratio per impossibile
est prior demonstratione ostensiva. Ego puto, demonstrationem
per possibile priorem esse. Deinde ad minorem haereo. Quae n.
quaeso haec est ratio: Illud princ. quod docet, impossibile esse,
ut aliquid simul sit, & non sit, eo ipso ostendit, quomodo pos-
sit deduci aliquid ad impossibile. Aperte, nisi fallor, principium
petitur. Si n. illud princip. Impossibile est &c. prius est, altero,
 quod

quod ab impossibili procedit, demonstrandum erit id affirmantibus, posse illud prius: *Impossibile est*, intelligi *sine notione eius*, quod sit *impossibile*, s. ita ut non sit necessarium, ante exponi, *possibile* aut *impossibile* quid foret. Atqui id ipsum me, quominus uulgo ita philosophantium accederem, retrahere, & profectus uulgo, & cum ratione a me esse dubitatum, nisi forte nimis mihi ipse fauere uideor, satis exposui. Itaque equidem hoc ipsum iterum nego, quod illi uolunt, ut *impossibilis* ratio *posterior* sit *contradict. princ.*, unde illius fons hoc possit haberi. Nisi forte fontem appellare uelis locum ex se quidem *αυθεν*, sed aliunde tamen aqua impletum, defecturum, cum primum defuerit, qui infundat.

§. VIII.

Parum acute, ut solet, in hac quoque re uidit IOH. SCHARF in *metaph. disput. X. append. X. §. 27.* Hic igitur *principia cognoscendi simpliciter prima* ea uocat, „ quorum certitudo & euidencia „ tanta est, ut, *cognitis illorum terminis*, sponte assentiantur omnes, & ueritas illorum nullo modo negari possit „ Exemplum hoc affert principii cognoscendi simpliciter primi: „ *Qui nouerit, quid sit Ens*, & quid sit non-ens, non potest non assentiri „ huic principio: Ens non potest esse non-ens „ Ergone hoc erit *simpliciter primum*? quod multa sibi praemittenda postulat. Annon hoc ipsum, ut scias, quid sit ens, aut non-ens, multa requirit, non minus simplicia, quam hoc: *Impossibile est, idem simul esse & non esse.* Nonne ipsa *entis* notio te reuocat ad intelligentiam *possibilitatis*. Ita uero *possibile* s. ens, ex *possibili*, & *impossibili*, s. non-ens, ex *impossibili*, per *circulum* demonstratur. Id quod nos male habet.

§. VIII.

Non cautiùs in hac quaestione uersatus fuit IOH. GEORG. DORSCHÉVS, in *consideratt. metaph. L. I. c. III. probl. II.* qui, ut *primatum* tueretur principii *contrad.* ita rationes suas concludit:

dit: „Hoc uero (scil. ut uocab. quibus illud principium continetur, nota sint & uniuersalia) „ non est necessarium ad primi „ principii constitutionem. Sufficit n. si haec uocab. *aliunde nota* „ in hac propositione seruiant ad *impossibilitatem & repugnantiam* „ ostendendam, Heus tu uero, acutissime uir! τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτίας. Hoc ipsum enim, ut certum, sumis, quod quaeritur. Nonne hoc maxime improbatur? quod *ignota* nec fatis ante explicata sunt *possibilitatis & impossib.* uocabula. Alterutrum n. horum definiturus ad id, quod aequae est obscurum, recides, ad *princ. contr.* Vnde n., quaeso, duces tuum illud *impossibile*? quod iam aliunde notum esse tibi persuades? nisi ex *contradict. princ.* Itaque falsum sane est, quod tibi dari cupis, iam *aliunde* notum esse id, quod in *contrad. princ.* habeatur.

§. X.

Sed longius sum prouectus. Contraham itaque uela. Quid n. attinet? omnes excutere metaphysicorum arculas, iisdem numis refertas. Omnes nosti, si unam inspexeris. Haec igitur, ut hoc iterum profiteamur, nostrae summa est sententiae: *Illud, quod sine altero, quod praemittendum fuit, intelligi non potest, non est simpliciter primum cognoscendi principium.* Id quod ex notione τῆς *Primi* manifestum esse puto. *Sed princ. contr. intelligi nullo pacto potest, nisi, quid impossibile sit, ante fuerit expositum. Non igitur omnium primum cogn. princ. erit illud, quod uocant contradictionis.* Ergo explicandum *primo loco* est, quid habeatur *possibile & impossibile.* Verum, etiamsi in hoc nihil haereas, altera occurrit, non minus grauis, disputatio ex ipso τῆς *possib. & imposs. finitu.* Cum scil. praemittenda sit utriusque rei ratio, in eo labuntur philosophi, quod ad idem, unde digressi sunt, redeant, & ex *princ. contr.* petunt, quod aliunde debebat innotuisse. Ita uero illud relinquitur: ut aut minus recte se habeat *possibil. & imposs.* notio uulgaris, quae ad id, *quod contradictionem refert,* aut *minus ostendit,* nos reducit: aut aliter, quam fieri uulgo solet,

B

instruatur

instruatur τῆς ἀντιφάσεως ἀρχῆ: aut circulus admittatur: aut *primatu* suo deturbetur illud *princ. contradictionis*. Sed haec quidem haecenus.

CAP. II.

Observationum philologicarum particula.

Ad *Epist. IVDAE.* II. XVI.

Quinam sint οἱ θαυμάζοντες τὰ πρόσωπα, operae pretium faciam, si exposuero. Nisi fallor, notantur ab apostolo *Adulatores*, s. *Assentatores*, pessimum & perniciosissimum hominum genus. Pinguntur hi homines ex eo, quod facere illis solenne est, ut scil. *admirantur*, quae uident & audiunt eos facere, *a quibus aliquid emolumentum sperant se relatuuros*. Apostolus addit: Ὁφείλειαι χάριν. Ita omnino hanc humani generis pestem signat THEOPHRAST. *charact. mor.* c. II. Ait n. *adulationem esse συμφέροντα τῶν κολακούντων*. Apud TERENT. *eun.* A. II. S. II. Gnatho parasitus:

Postremo imperavi egomet mihi.

Omnia assentiri: is quaestus nunc est mihi uberrimus.

Recte etiam ARISTOTEL. I. III. *ethic.* c. XII. inter ἀρέσκειαν & κολακείαν hoc interesse, dicit, quod *adulator* omnia faciat, ὅπως ἀφέλειαι τις αὐτῶ γίγνηται εἰς χεῖματα. Haec quidem de dictione ὀφείλειαι χάριν. Nunc τὸ θαυμάζειν πρόσωπον uideamus. Mihi non uidetur negligenda quod alios facere uideo, frequens huius uerbi significatio, *Mirari, Admirari*. Itaque illa uerba totidem reddemus latinis: *Admirantes personas. Admiramur ea, quae recedere a uulgari more aut rariora existimamus*. Adulatores, quod alii natura duce facere solent, id faciunt *per simulationem*. Itaque se magni facere *finquunt* eos, quos adulantur. Πρόσωπον igitur & ad *dignitatem* recte referas, & ad *ingenii corporisque dotes*. Vtrumque sibi imperant adulatores. Iuuat ex THEOPHR., decerpere, quae huc

huc facere uidentur. Is l. c. talem facit eiusmodi hominem :
 „ Ως πορευόμενον ἄμα εἰπεῖν : Ἐνθυμῆ, ὡς ἀποβλέψουσιν εἰς σέ οἱ ἄνθρωποι.
 „ Τέτο εἶδεν γίνεται τῶν ἐν τῇ πόλει, πλὴν ἢ σοι, *si quando prodeuntem*
 „ *confectatus fuerit, dicit: Vide, ut te obseruent homines. hoc, prae-*
 „ *ter te, nulli ciuium obtingit* „ Eundem introducit ea referentem,
 quae de altero illo praeclare & sentiant & dicant homines.
 Praeterea „ λέγουσι αὐτῷ τι, τὸς ἄλλους σιωπᾶν κελύσαι, καὶ ἐπαινεῖσαι δὲ
 „ ἀκούοντες (f. quod alii, ne sic quidem male, legunt, ἀκοντος) καὶ
 „ ἐπιστημύησθαι, εἰ παύσεται, ὀρθῶς „ Sed & corporis admirari bona:
 „ Συνανθόμενος κρηπίδας, τὸν πόδα φῆσαι εἶναι ἐνρυθμότερον τῷ ἰποδύματι „
 Paulo ante dixerat, illum capillos laudare, pro aetate nondum
 canos, sed nigros. Fortunas etiam extollere, & agrum bene
 cultum, domum magnifice extructam &c. commemorare. Hi
 igitur mores cum sint *abiecti animi*, quod ARISTOTEL. l. c.
 c. VIII. „ Οἱ ταπεινοὶ, κόλακας „ & *facillime sese insinuent* (παρεισέδυσαν, u. III.) non sentientibus stupidioris ingenii, fed elati, hominibus :
 cur tantopere ab illis caueri ueht apostolos, omnes intelligunt.
 Haec nos de istoc uitio generatim. Quantum autem eiusmodi homines in Dei coetum & intulerint olim & nunc inferant
 mali, mei instituti non est, recensere. Otium nobis fecere.

GROTIVS, alii.

THESES.

1. Qui ad *Saepe, Saepior, Saepissimus*, tanquam monstrum aliquod, horrent, sibi nec PRISCIANVM, nec CATONEM uifos unquam aut lectos fuisse, produnt.
2. *Purus a scelere*, latine, *purus sceleris*, ad Graecorum morem, dicitur: contra, quam aliis uidetur.
3. Temere dicitur, *Subiunctiuum* f. *Coniunctiuum* semper & ex se aliquid *incerti* indicare.

Quae.

4. *Quaerere aliquem, pro, interrogare, s. quaerere ex aliquo, pure dicitur. Adeoque recte etiam, quaesitus pro interrogatus. De quo male dubitatur.*
5. *Coelum, non animum mutant, qui trans mare currunt, qui* ^{ισοδοραμῶν} *habent German. pron. Es flog eine Gans über das Meer* *ic. TAPPIVS, & SEYBOLDVS, poëtae mentem non sunt affectuti.*

PRÆSES
RESPONDENTI

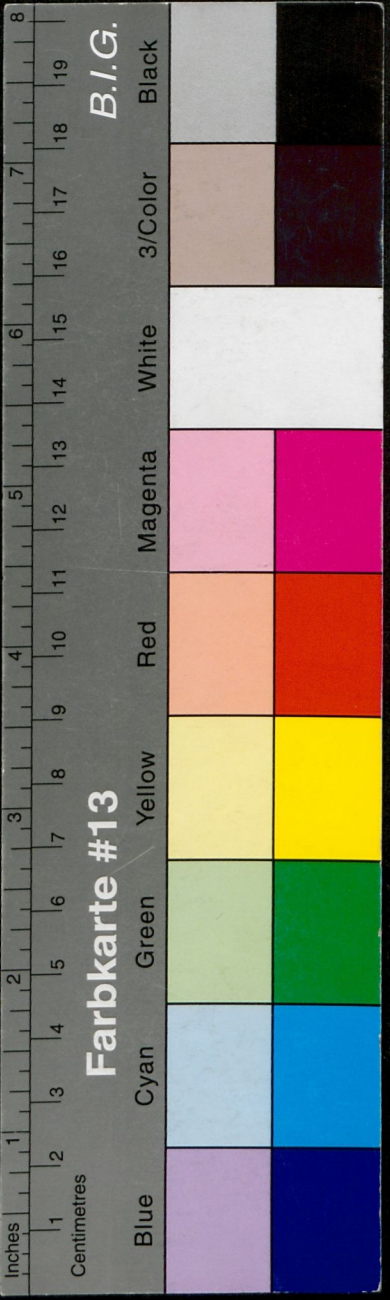
ΧΑΙΡΕΙΝ.

PAUCIS TE affabor. Plura enim chartae angustia excludit. Sed nec multis opus esse credo ad TVI commendationem. Quid enim, me praeceptore, in litteris profeceris, me etiam laudatore non accedente, intelligent, ad quorum uel amicitiam uel notitiam propius accesseris. Itaque TE, qualis sis, TVA facta & dicta ostendant. TV autem, maeste noua, quam in certamine spectandam praebuisti, uirtute. Sic itur ad astra. Denique, si quid apud TE potest, ut debebat, praeceptoris auctoritas, pius in DEVM atque homines & dictorum meorum memor uiue.

Ita uero omne felicitatis genus expecta.

VALE.

B.I.G.

Farbkarte #13

Ok. 532, 57.

B. m. II

II f
488

CONIECTANEO- RVM PARTEM

PRAESIDE

X 2316440

M. IOH. GEORGIO SA- MVELE BERNHOLD

GYMNASII HEILBRONNENSIS

RECTORE

A CONTRADICTVRORVM INSVLTIBVS

D. XIII. MART. M DCC XXXXVIII.

HORA POSTMERID. II.

LOCO CONSVETO

PVBlice DEFENDET

GYMNASIO VALEDICTVRVS

IOHANNES LVDOVICVS DAVTEL

ARGENTORATENSIS.

HEILBRONNAE, TYPIS MAIERIANIS.

